

Innledning til frokostseminaret «Framtidas skatteutfordringer»

Av Sigrid Klæboe Jacobsen, daglig leder i Tax Justice Network - Norge

14. mai 2013 kl. 08:30-09:30 Håndverkeren Kurs- og konferansesenter, Oslo

Takk for invitasjonen til å komme og snakke om framtidens skatteutfordringer. Tax Justice Network har jobbet for global skatterettferd og mot skatteparadis i over ti år, så dette er et tema vi brenner sterkt for.

Ifølge Økokrim er skattekriminalitet er den alle største trusselen mot velferdsstaten og demokratiet. Bare i Norge mister vi et helt helsebudsjett årlig på grunn av den skjulte økonomien og skatteunndragelser. For utviklingsland er det enda verre. For hver krone som går inn i bistand, går 10 kroner ut av landet i form av ulovlig kapitalflukt. Over halvparten av disse skjulte pengestrømmene er internfeilprising i selskaper for å flytte overskudd ut av landet.

Pengestrømmene er skjult gjennom lag på lag av hemmelighold, gjennom komplekse selskapsstrukturer og utstrakt bruk av skatteparadis, postboksselskaper. Mye av selskapers virksomhet er ren og skjær fiksjon som det kan være umulig å nøste opp i. Verdens 10 største utvinningselskaper har over 6000 datterselskaper til sammen, en tredel av disse er i skatteparadis viser rapporten «Piping profits» fra Publish What You Pay Norge. Såkalte trustar, er den mest hemmelige selskapsformen av alle. Ofte er ikke disse trustene registrert i noe nasjonalt register, og hvem som kontrollerer dem er fullstendig skjult. Stråmenn brukes som de synlige eiere, ofte en advokat med taushetsplikt. Dagens Næringsliv sin leting etter John Fredriksen transaksjoner endte opp i en slik trust i Jersey.

Vi kan ikke skatte riktig når pengestrømmene er skjult. Å åpne opp i de skjulte pengestrømmene er derfor sentralt. Jeg vil gi ros til regjeringen for ny høring om land-for-land-rapportering for selskaper. Denne typen rapportering vil vise hvor mye selskapene skatter og tjener og hvor mange ansatte de har i hvert enkelt land de operer i, og vi vil se hele selskapsstrukturen.

Dette er helt vesentlig informasjon for å følge pengestrømmene og se om det foregår kunstig overskuddsflytting, som selskaper gjør ved å flytte på inntekter, kostnader og gjeld Tax Justice Network har jobbet for land-for-land-rapportering i over ti år, og en norsk lov vil kunne sette en ny standard for åpenhet internasjonalt. En svakhet med høringsforslaget ert at det bare omfatter utvinningsindustri. Dette må utvides til å gjelde alle selskaper.

Det har også skjedd oppsiktsvekkende utvikling på åpenhet i skatteparadisene. Beløp tilsvarende 26 oljefond er gjemt bort i skatteparadis. Luxembourg, en av de argeste motstanderne mot alle tiltak for åpenhet, har gjort en helomvending bare den siste måneden. Nå går de med å gi informasjon om utlendinger som har skjult penger i bankene sine. Og dette skal skje automatisk med andre lands skattemyndigheter. Og når

verdens skatteparadis nr. 1 – Sveits, følger med like etter, er det intet mindre enn en sensasjon. Slik automatisk utveksling av informasjon har av blant annet OECD blitt sett på som ren utopi. Nå ser vi at statsledere i EU skal jobbe for en global løsning for slik informasjonsutveksling. Men det er fremdeles skatteparadis som jobber mot en slik løsning, så det er viktig at Norge ikke lener seg tilbake. Norge må ta en aktiv rolle internasjonalt.

Men åpenhet i seg selv løser ikke hvordan vi skattelegger multinasjonale selskaper riktig. Google, Amazon, Starbucks - alle eksempler på uforståelig lav skattebetaling i England, som har fått lov til å pågå i en årrekke. Starbucks har bare betalt skatt i ett av 15 av siste årene i England. 6 av 10 selskaper betaler ikke skatt i Norge. Mange har gode grunner, men tallene er allikevel avskrekkende.

Hvordan har vi kommet så lang? Fundamentet i dagens skattesystem for selskaper er nesten hundre år gamle. Den gang hadde selskaper stort sett sin virksomhet i ett land og ble skattlagt der. Men dette gir lite mening i dag når selskap i dag kan drive virksomhet i 150 land eller mer.

Gjennom kreativ overskuddsflytting over landegrensler kan man redusere skattebetalingen til lite eller ingenting. Vi har i dag et skattesystem der verdiskaping i stor grad er frikoblet fra skatt og skatt nærmest er blitt en frivillig sak. IT-selskapet Dell kanalisere for eksempel $\frac{3}{4}$ av sitt overskudd til ett datterselskap i Nederland, som har ingen ansatte. Små, nasjonale selskap kan vanskelig konkurrere under slike forhold.

Dagens skattesystem er utdatert, sier OECD. Vi trenger internasjonale skatteregler som er tilpasset det 21. århundre, sa den britiske finansministeren nylig. Vi kunne ikke vært mer enige. Skattemyndighetene blir stadig mer akterutseilt, og «fiksjonsindustrien», drevet av revisjonsselskaper, advokater og andre skatteeksperter, har kompetanse som skattemyndighetene bare kan drømme om. Til de som mener kreativitet har fått dårlige kår i skolen – så lever den her i beste velgående.

Når vi nå skal prøve å løse dette må vi se på selve fundamentet i skattesystemet. Hvordan skal vi skjære gjennom fiksjonsindustrien og skatteparadisene, og klare å finne ut hvor stor verdiskaping som faktisk skjer i hvert enkelt land? Første steg er å behandle et multinasjonalt selskap som det det er i realiteten er: en enhet med felles kontroll, ikke 150 uavhengige enheter. Land-for-land-rapportering gir oss et bilde på hva selskaper tjener i hvert enkelt land. Legger vi disse tallene sammen, gir det oss et bilde på konsernets totale overskudd globalt.

Dette overskuddet må så fordeles til de landene der reell verdiskaping skjer. Dette kan regnes ut fra faktorer som antall ansatte og ansattkostnader, salgsinntekter og fysiske eiendeler. Dermed vil et postboksselskap i et skatteparadis ikke få noe overskudd. Dette er opplysninger som vil finnes i en land-for-land-rapportering som tidligere nevnt.

Dette prinsippet heter unitary taxation, eller enhetlig skattelegging og vil slå bena under kreative metoder for overskuddsflytting da den ser bort fra alle konserninterne transaksjoner. Å trekke fra renteutgifter på lån internt i selskaper er én slik metode, som regjeringen har lagt ut på høring ganske nylig. Og det er bra, det vil

demme opp ett skattehull. Men vi må også se at dette bare er én av svært mange metoder som benyttes for å minske skattbart overskudd i Norge.

Enhetlig skattelegging er ingen utopi: diskuteres nå i EU, riktignok som en frivillig løsning, og er brukt i årevis i føderale stater som i USA. Prinsippene brukes også i enkelttilfeller i vår egen skatteetat, som en "profit-split"-metode. Enhetlig skattelegging er å ta disse erfaringene til et nytt nivå.

Vi må jobbe internasjonale for å utvikle innovative løsninger. Men internasjonale fora OECD selv er ikke mer offensiv enn sine egne medlemsland. Derfor viktig at Norge går foran i å skape fremtidens skatteløsninger. Norge har vist dette med land-for-land-rapportering. Norge kan også ta initiativet til å prøve ut enhetlig skattelegging sammen med de nordiske landene for eksempel.

Men oppslutningen om et skattesystem handler om mer enn bare skatteinntekter. Det handler også om å verne om den skjøre tillitten mellom skattebetalere og staten. Og en slik tillit blir sterkere av informasjon. Derfor må opplysninger som egentlige eiere av bedrifter være registrert, og regnskapstall ikke gjemmes bak betalingsmurer men være åpen for offentligheten, til fritt bruk for journalister, forskere, studenter og sivilsamfunn.

Med åpenhet i bunn, legger vi grunnlaget for bygge et system som kan ta oss fra frivillig skatt til rettferdig skatt, nasjonalt og internasjonalt. Men vi ser at prosessene i EU og OECD ikke involverer utviklingsland. Her kan Norge ta en ledende rolle for å sikre at fremtidens skatteløsninger ikke bare gjelder for de få.

Veldig bra at arbeiderpartiet har kalt inn til denne diskusjonen om framtidens skattesystem. Jeg har presentert noen forslag, men vi trenger mange flere slike arenaer der vi kan løfte blikket og tenke helhetlig om dagens og framtidens skatteutfordringer.

Takk for oppmerksomheten.